

Л.В. Авраменко та ін. ; За ред. М.В. Цвіка, О.В. Петрішина. – Харків : Право, 2009. – 584 с.

6. Митне право України : навч. посібник / За заг. ред. В.В. Ченцова, Д.В. Приймаченка. – К. : Істина, 2008. – 328 с.

7. Скакун О.Ф. Теорія державства и права (енциклопедический курс): Учебник / О.Ф. Скакун. – Харьков : Эспада, 2005. – 840 с.

8. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12. 1984р. // Відомості Верховної Ради УРСР.– 1984.– Додаток до № 51.– Ст. 1122.

9. Колпаков В.К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право) : навч. посіб. / В.К. Колпаков. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 256 с.

10. Самбор М.А. Правопорушення та проступок: до питання співвідношення понять в умовах розвитку законодавства про адміністративні та кримінальні правопорушення // Юридична наука. – 2013. – № 8. – С. 39–48.

11. Митний кодекс України від 13.03.12р. № 4495-VI // Офіц. вісник України – 2012. – № 32. – ст. 1175.

УДК 347.78

І. Брус,

провідний науковий співробітник Науково-дослідного інституту
Національної академії прокуратури України

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ПЕРЕДУМОВИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

Докорінні зміни, що відбуваються у країні після революційних подій (2013-2014 років) зумовлюють негайне перезавантаження існуючої законодавчої, нормативної бази щодо врегулювання дієвих механізмів захисту та охорони інтелектуальної власності, зокрема авторського права в Україні. Оскільки належне правове забезпечення захисту авторського права дозволяє успішно співпрацювати з розвиненими країнами світу в таких сферах суспільного життя, як політична, економічна та культурна [1]. Наразі «різні види порушення авторських прав призводять не лише до майнових втрат конкретних суб'єктів права інтелектуальної власності, а й впливають на економічний, духовний та інтелектуальний розвиток країни в цілому» [2].

Як приклад критичної ситуації в Україні щодо захисту та охорони авторських прав, а якщо ще точніше – українських чи іноземних власників інтелектуального продукту, є рішення Міжнародного альянсу інтелектуальної власності про віднесення нашої держа-

ви до переліку країн, в яких систематично порушуються авторські права. А відтак це може не лише негативно вплинути на міжнародну репутацію України, але й спричинити суттєві фінансові наслідки для держави. Ці порушення можуть стати причиною низки адміністративних і фінансових санкцій, які застосовуватимуться до України, аж до введення додаткового мита на експорт і скасування програм технічної допомоги державі. Саме на цьому наголосив президент Американської торговельної палати в Україні Хорхе Зукоскі [3].

За словами К. Гришенка, ставлення держави до авторського права є одним із найважливіших критеріїв оцінювання іміджу України з боку західних партнерів. Уряду України, на думку політика, необхідно зайнятися зміною законодавчої бази про авторські та суміжні права [4]. Нагадаємо, що після того, як США визнали Україну головним світовим «піратом» у сфері авторських прав, український парламент розро-

бив законопроект, яким пропонується надати можливість суб'єктам цих прав і суміжних прав захищати свої інтереси самостійно шляхом видачі контрольних марок [5]. Про перспективи прийняття цього законопроекту мова піде далі у контексті текстуального аналізу законодавчої регламентації захисту авторських прав в Україні.

Метою цієї наукової праці є організаційне та теоретико-правове дослідження проблем, пов'язаних із захистом авторського права в Україні, та вироблення ефективних превентивних заходів щодо охорони означеного права на шляху відбудови української держави та її інформаційно-інтелектуального простору. Що у свою чергу дозволить суттєво оптимізувати розвиток в Україні інтелектуального потенціалу, його захищеності та конкурентоздатності у площині європейських стандартів. «Немає сумнівів, – зазначив віце-прем'єр-міністр України К. Грищенко, – що стан захисту авторських прав є одним із ключових критеріїв, які визначають імідж України в діалозі з партнерами на Заході» [4].

Окремим організаційно-правовим та теоретичним аспектам проблеми захисту й охорони авторського права присвячені роботи К. Афанасьева, С. Бондаренко, В. Дроб'язко, О. Ієвіня, О. Підпригори, О. Святоцького Т. Рудник, О. Штефана, Ю. Різника, І. Чернецького, В. Фучеджі, К. Ганеліна, К. Катеринчук, В. Панькевича, М. Вербської та інших, проте на сьогодні не можна впевнено говорити про ґрунтовне теоретико-прикладне дослідження реалізації правових механізмів захисту та охорони авторського права, зокрема щодо незаконного використання виключних майнових прав авторів творів та незаконне розповсюдження творів в Україні, в тому числі через інтернет-ресурси.

Як пишуть деякі вчені, на сьогодні найпоширенішими порушеннями авторського права є правопорушення, пов'язані з незаконним використанням виключних майнових прав авторів творів та незаконним розповсюдженням творів. Так, прикладом зазначених

порушень авторського права є розміщення без отримання відповідного дозволу автора чи інших правовласників творів на Інтернет-сайтах для вільного (платного чи безплатного) доступу, оприлюднення творів у кафе, барах, ресторанах за плату чи без такої (без плати закладом роялті), завантаження твору або його частини в пам'ять мобільного телефону за плату або без такої [1]. «Найбільш небезпечними видами злочинів у цій сфері, – зазначає Т. Рудник, – визнано піратство щодо комп'ютерних програм, аудіовізуальних творів, баз даних, книг. Так, згідно із проведеним дослідженням компанії IDC, рівень піратства в Україні складає 84%. Згідно з даними міжнародної асоціації Business Software Alliance ця цифра досягає 91%, що є одним із найвищих в Європі, а втрати національної економіки від комп'ютерного піратства складають більше ніж 400 млн доларів на рік. У той же час середній світовий показник піратства складає 34%» [6, с. 75].

Як відомо, Торговельне представництво США у своєму щорічному спеціальному звіті поставило Україну на перше місце у списку країн (*Алжир, Аргентина, Венесуела, Індонезія, Індія, Китай, Пакистан, Росія, Таїланд, Чилі*), що не забезпечують ефективної правової охорони інтелектуальної власності. Це стало кульмінацією багаторічної стурбованості у зв'язку з постійними крадіжками інтелектуальної власності, вкоріненими порушеннями авторських прав, як говорить у звіті. Незважаючи на вжиті Україною зобов'язання щодо боротьби з поширенням неліцензійного програмного забезпечення та онлайн-піратством, а також щодо контролю за виплатою авторських гонорарів, ситуація продовжує погіршуватися в усіх напрямках. За словами авторів звіту, Україна очолила список «заслужено» і йшла до цього не один рік. Прикро, проте за масштабами використання неліцензійного комп'ютерного забезпечення Україна перевершує чи не всі країни, що входять до вищезгаданого

списку, причому влада сама подає громадянам поганий приклад [7].

Варто нагадати, що відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 року [8] порушенням авторського права є наступне: вчинення будь-яких дій, які порушують особисті немайнові права та майнові права, авторські права; піратство у сфері авторського права, тобто опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних); плагіат – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору; ввезення на митну територію України без дозволу осіб, які мають авторське право, примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних); вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права; будь-які дії для свідомого обходу технічних засобів захисту авторського права тощо.

За порушення авторських прав передбачена цивільна, адміністративна та кримінальна відповідальність. За захистом авторського права можна як звернутись до порушника із претензією, так і відразу подати позов до суду. Якщо ж порушник не відповів на претензію, або відповів, що своїми діями не порушує авторське право, можна звернутись за захистом авторського права до суду. Суд має право постановити рішення чи ухвалу про відшкодування моральної (немайнової) шкоди, завданої порушенням авторського права, з визначенням розміру відшкодування, про відшкодування збитків, завданих порушенням авторського права, про стягнення з порушника авторського права доходу, отриманого внаслідок порушення, про виплату компенсації, що визначається судом, у розмірі від 10 до 50000 мінімальних заробітних плат, замість відшкодування збитків або стягнення доходу тощо.

Адміністративна відповідальність за порушення авторських прав передбачена ст. 51-2 Кодексу про адміністративні правопорушення, відповідно до якої за незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі й авторського права, передбачена наступна відповідальність: штраф від 10 до 200 неоподаткованих мінімумів доходів громадян (від 170 до 3400 грн) з конфіскацією незаконно виготовленої продукції й обладнання та матеріалів, які призначені для її виготовлення. Окрім цивільної й адміністративної в деяких випадках законом передбачена і кримінальна відповідальність. Так, відповідно до ст. 176 Кримінального кодексу України, за незаконне умисне відтворення, розповсюдження творів науки, літератури і мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, що спричинило майнову шкоду в розмірі 4000 грн.

Якщо статистично проілюструвати наявний стан відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності, то за час дії нового Кримінального процесуального кодексу України слідчими органів внутрішніх справ (далі – ОВС) закінчено досудове розслідування та направлено до суду 34 кримінальні провадження за фактом порушення означених вище прав, наразі слідчими ОВС розслідуються ще 538 кримінальних проваджень, процесуальне керівництво якими здійснюється органами прокуратури України [5]. Вказаний злочин віднесено до категорії тяжких, за вчинення якого, залежно від обставин, передбачено покарання як у вигляді штрафу до 51 тис. грн, так і позбавлення волі на строк до 6 років. Разом із тим, призначення покарання за вироком не звільняє винувату особу від відшкодування спричиненої правовласникам матеріальної шкоди, яка може складати десятки, а то й сотні тисяч гривень [5]. Зважаючи на те, що Міжнародним альянсом інтелектуальної власності нашої державі надано статус країни з найвищим в Європі рівнем «цифрового піратства», Генеральною прокуратурою України зосереджено особливу увагу на додержанні

законодавства щодо захисту інтелектуальної власності. Крім того, відповідно до розпорядження Генерального прокурора України (2013 року), в Україні розслідують понад 500 випадків порушення авторських прав [5].

На виконання міжнародних вимог парламент упродовж 2013 року розробив законопроект, яким пропонується надати можливість суб'єктам авторського права та суміжних прав захищати свої інтереси самостійно у процесі видачі контрольних марок. У розрізі цього Кабінет Міністрів України запропонував створення додаткового механізму боротьби з порушеннями законних прав та інтересів осіб, яким належать права на об'єкти авторського права та (або) суміжні права [9]. Відповідний законопроект «Про внесення змін до Закону України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» схвалено на засіданні Уряду України 15 травня 2013 року. Метою розробки такого проекту стало забезпечення правової охорони прав авторів, виконавців, виробників фонограм (відеограм), комп'ютерних програм, баз даних під час розповсюдження їх творів і виконань, подолання піратства та поліпшення інвестиційного клімату в Україні [9].

Проектом Закону пропонується надати можливість суб'єктам авторського права та суміжних прав захищати свої інтереси самостійно у процесі видачі контрольних марок, шляхом аналізу інформації, яка розміщується на веб-сайті Установи про одержувачів контрольних марок та назв примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних і зафіксованих на цих примірниках творів; також передбачено подання заявниками разом із документами на одержання контрольних марок документів на електронному носії, що дозволить безперешкодно та без витрат часу регулярно та вчасно оновлювати відповідну інформацію на офіційному веб-сайті Установи. Є впевненість, що

реалізація положень даного проекту в Законі дозволить уникнути застосування до України економічних санкцій із боку Уряду США та забезпечить ефективний захист прав інтелектуальної власності й виконання Україною своїх міжнародних зобов'язань [9].

Утім, не все так добре, адже виходячи із пропонування Державною службою інтелектуальної власності України (далі – ДСІВУ) доповнень до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет», ми отримуємо досить суперечливі зміни щодо оптимізації захисту авторських прав. Так, відповідно до згаданих пропозицій ДСІВУ, на сервісні служби, які надають послуги з розміщення веб-сайтів, покладається обов'язок блокувати доступ до них без необхідності доведення порушення авторських прав у суді. Підставою для такого блокування, згідно із запропонованими змінами, достатньо заяви щодо порушення авторських прав на веб-сайті, що надійшла до сервісної служби. При цьому достовірність інформації, викладеної заявником у заяві, не перевіряється, а відтак – достатньо нотаріально засвідченого скріншоту такої веб-сторінки [10]. Зважаючи на такі положення, можна стверджувати, що подібні норми створюють небезпеку зловживання використання таких процедур особами, які можуть бути недостатньо обізнаними у законах про авторське право, зокрема щодо вільних ліцензій, або мати на меті заблокувати доступ до певного веб-ресурсу. Більше того, будь-який ресурс можна буде заблокувати, якщо на ньому буде посилення на сайт, де розміщені матеріали, що порушують авторські права [10].

Проведене узагальнення стану розробки проблеми захисту та охорони авторських прав в Україні дозволяє стверджувати, що для оптимізації даного напрямку діяльності на законодавчому та нормативному рівні необхідно зробити наступне: функціонально закріпити за органами прокуратури здійснення

відповідного нагляду за забезпеченням додержання законів у сфері захисту та охорони авторського права; узгодити, уніфікувати нормативно-правову та лексико-практичну, етимологічну визначеність багатьох ключових понять у сфері інтелектуальної власності, зокрема авторського права (наприклад, відсутнє законодавче визначення поняття твору та понять, що стосуються глобальної мережі Інтернет); встановити контроль над збором, розподілом та виплатою авторської винагороди з боку державних органів; упровадити на рівні закону дієві механізми відповідальності за порушення авторського права; усунути суперечності в деяких законодавчих актах, що регламентують діяльність у сфері авторського права, тощо.

Ключові слова: авторське право, захист, охорона, інтелектуальна власність, плагіат, інтернет-ресурси, твір, піратство.

У даній науковій праці висвітлено окремі теоретичні, організаційно-правові питання щодо вироблення стратегічних, превентивних заходів захисту авторського права в Україні, оскільки його належний захист гальмується через недосконалість законодавства у сфері інтелектуальної власності та слабку організацію роботи правоохоронних і судових органів у цьому напрямку, що викликає обурення, розчарування суспільства у здійсненні справедливого контролю та правосуддя. У контексті представленої роботи на ґрунті концептуального дослідження практичних аспектів захисту авторських прав зроблена спроба віднайти оптимальні шляхи адекватного вирішення проблеми реалізації охорони означених вище прав, зважаючи на післяреволюційний шлях України до прийняття європейського стандартів на національному та міжнародному рівнях.

В данной научной работе освещены отдельные теоретические, организационно-правовые вопросы

по выработке стратегических, превентивных мер защиты авторского права в Украине, поскольку его надлежащая защита тормозится из-за несовершенства законодательства в сфере интеллектуальности собственности и слабой организации работы правоохранительных и судебных органов в этом направлении, что вызывает возмущение, разочарование общества в осуществлении справедливого контроля и правосудия. В контексте представленной работы на основе концептуального исследования практических аспектов защиты авторских прав сделана попытка найти оптимальные пути адекватного решения проблемы реализации охраны указанных выше прав, учитывая послереволюционный путь Украины к принятию европейский стандартов на национальном и международном уровнях.

This scientific work highlights particular theoretical, organizational and legal issues on developing strategic, preventive measures to copyright protection in Ukraine, as its adequate protection is hampered by inadequate legislation in the field of intelligence property rights and weak organization of law enforcement and judicial authorities in this area, causing resentment and frustration of society in the implementation of fair justice and superintendence. In the context of the work on the basis of a conceptual study of the practical aspects of copyright protection there is an attempt to find the best ways to implement an adequate solution to the problem of the implementation of rights protection outlined before due to the way of post-revolutionary Ukraine.

Література:

1. Панькевич В.М., Вербська М.О. Проблеми захисту авторського права в Україні // Право. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/1_NIO_2013/Pravo/3_124135.doc.htm.
2. Вахонєва Т.М. Плагіат як різновид порушення авторських прав за зако-

нодавством України // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.law-property.in.ua/articles/article-3-of-the-conference/102-vahonyeva-tn>

3. Україну можуть очікувати суттєві фінансові наслідки за систематичне порушення авторських прав // Голос Столиці. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://newsradio.com.ua/2013_02_14/Ukra-nu-mozhut-och-kivati-sutt-v-f-nansov-nasl-dki.

4. Закони про боротьбу з піратством потребують термінових змін // Голос Столиці. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://newsradio.com.ua/2013_02_12/Zakoni-pro-borotbu-z-pratsvotom-potrebujuj-ut-term.

5. В Україні розслідують понад 500 випадків порушення авторських прав // Голос Столиці. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://newsradio.com.ua/2013_06_04/V-Ukra-n-rozsl-duj-ut-ponad-500-vipadk.

6. Рудник Т.В. Деякі проблемні питання захисту авторського права в Україні /

Т.В. Рудник // Юридичний вісник. – 2009. – № 1 (10) – С. 74–77.

7. США визнали Україну головним світовим «піратом» у сфері авторських прав // Голос Столиці. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://newsradio.com.ua/2013_05_06/SSHA-viznali-Ukra-nu-golovnim-so-tovim.

8. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 64.

9. Кабмін визначив заходи для боротьби з порушенням авторських прав // Голос Столиці. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://newsradio.com.ua/2013_05_16/Kabm-n-viznachiv-zahodi-dlja-borotbi-z.

10. В Україні можуть почати блокувати сайти за порушення авторського права // Голос Столиці. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unian.ua/politics/871635-v-ukrajini-mojut-pochati-blokuvati-sayti-za>.

УДК 346.7:339.338(477)

Л. Машковська,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних і правових дисциплін Уманського національного університету садівництва

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДОЧІРНЬОГО ПІДПРИЄМСТВА

Серед суб'єктів господарювання є певні види, правовий статус яких в законодавстві не визначений, та яким притаманні деякі ознаки підприємства. Зазначеними суб'єктами є дочірні підприємства, які мають право бути створеними згідно із нормами деяких актів законодавства. Визначальною ознакою, що характеризує правовий статус суб'єкта господарського права, а саме такими є дочірні підприємства та їх господарська компетенція. Проте для повної характеристики їх правового статусу велике значення мають і інші

ознаки, що справляють вплив на обсяг зазначеної компетенції та її характер.

Вперше в українському законодавстві термін «дочірні підприємства» з'явився у Законі «Про господарські товариства» [1]. Стаття 9 його передбачає право товариств створювати на території України та за її межами філії і представництва, а також дочірні підприємства. Чинним же законодавством правовий статус зазначених підприємств не врегульований.

Стаття 7 Закону «Про підприємства в Україні» надавала право також під-